

Til Statsforvalteren i Oslo og Viken

Edelløvsbogen ved Tista i Halden trues av videre utbygging

Tistas nordvestre bredd har Østfolds største og mest mangfoldige edelløvsbog, på ca. 500 da. Skogen vokser i et belte av varierende bredde langs elva, siden underlaget veksler mellom fjell, steinblokker og rester av den marine leiren som fylte opp dalen ved slutten av istiden. Fylkesmannen har i brev til Halden kommune i juni -87 bedt om at det ikke gjøres inngrep som forringer naturverdiene.

Edelløvsbogen strekker seg fra Månefjellet til Veden. En del av eikeskogen på kollen ble sprengt vekk da den nye papirfabrikken skulle bygges omkring 1990. Den resterende del av skogen er fortsatt fritt tilgjengelig for byens befolkning. Et nettverk av stier finner vi, særlig i de øvre partier. Skogen er blant de mest verdifulle turområder for befolkningen.

Kommunen og fylkeskommunen har tatt initiativ til frivillig vern av skogen. Grunneierne var invitert til å være med på dette, men en av dem, Saugbrugs, viste seg å ha andre planer. I arealplanen ønsker de å omdisponere 52 dekar fra grønnstruktur til næringsformål. Arealet de ønsker å bygge ut, er bøkeskogen ved Skonningsfoss. En utbygging vil føre til at bøkeskogen fjernes og løsmasser og fjell fjernes i høyder fra 107 moh til 12 moh. Øvre deler av arealet er meget bratt og rasfarlig. Ved utsprenging blir dette mye verre. En gammel sti med granittrapper går gjennom området og opp til Våkemark. Dette er eneste sti til øvre del av skogen nær Saugbrugs. Ødelegges den, blir tilgjengeligheten til resten av skogen kraftig redusert.

Det verneverdige med bøkeskog-delen av edelløvsbogen ligger i de gamle stammens dimensjoner og utforming og i bøkkeløvs intense grønnfarge på forsommeren og flotte høstfarger. Dessuten finner vi et velutviklet feltsjikt av den gamle nytteplanten skavgras, som er blitt brukt som gryteskrubb. Vi kjenner ikke til skavgras som feltsjikt i bøkeskog andre steder i Norge. Dette bør være nok til å få denne forekomsten vernet. Sett fra motsatt elvebredd får vi et fantastisk fargespill om høsten når belter med bøk, lind, alm, ask, eik, hassel, spisslønn, rogn, osp, hegg, svartor og gråor avløser hverandre og speiler seg i elvevannet.

Kommunens administrasjon skriver at bøkbestandene regnes som Østfolds fineste, at «Tistadalen edelløvsbog» er vurdert til å være en av de mest verneverdige edelløvsboger i Østfold, den har verdivurdering A-svært viktig, dvs. av nasjonal verdi.

Disse opplysningene er kjent for kommunepolitikerne i Halden, men under behandlingen av arealplanen har ikke flertallet våget å gå imot Saugbrugs' interesser. De har derfor havnet på en linje der det bare er en fabrikkutvidelse som er viktig for bedriftens framtid som kan rettferdiggjøre ødeleggelse av bøkeskogen. Denne vurderingen skal da skje i forbindelse med reguleringsplanbehandling. Fylkeskommunens politikere har støttet kommunen og trukket innsigelsen.

Etter vår oppfatning går det ikke an å behandle et spørsmål om ødeleggelse av en skog av nasjonal verneverdi etter utenlandske eieres bedriftsøkonomiske planer. Det vil være i strid med Naturmangfoldloven og trolig i strid med menneskerettsparagrafen i Grunnloven. Bedriften har et stort ledig areal der ny industri kan etableres. En del av det ledige arealet leies ut, bla. til fylkeskommunen. Det legges nå opp til at bedriften kan framlegge en begrunnelse for at bøkeskogarealet er spesielt viktig for framtiden, mens nåværende areal i stor grad kan leies ut for å få større faste inntekter. Vi ber statsforvalteren ivareta miljøinteressene bedre enn kommunen og fylkeskommunen er i stand til.

En ny sak om delvis ødeleggelse av edelløvskogsbeltet er dukket opp dette året. Eiendomutviklere vil bygge 19 leiligheter ved Oskleiva og Månefjellet. En del av området er friområde og representerer den sørvestlige enden av edelløvskogsbeltet. Fykeskommunen varsler innsigelse med samme begrunnelse som burde vært brukt på bøkeskogen. Til vår glede ser vi at Statsforvalteren er enig og fraråder å gå videre med den delen av forslaget som ligger på grønnstruktur. Området ved Månefjellet er viktig som lokalt turområde og utsiktspunkt, og vi håper at innsigelsene ligger fast. Likevel er det et alvorlig tankekors hvis offentlige myndigheter gir klarsignal til fjerning av bøkeskogen, som er en helt sentral del av edelløvskogsbeltet. Da hjelper det lite at man tar vare på en liten del av løvskogen i den ene enden.

Vedlagt dette brevet er uttalelsen fra Naturvernforbundet i Østfold til arealplanutkastet for Halden i 2021. Her tar vi også opp skjebnen til Brekkerøddammen, som ligger inntil bebyggelsen og er et meget brukt tur- og friluftsområde. Heller ikke dette området er fjernet fra fremtidige utbyggingsområder i arealplanen. Dammen har et uvanlig stort mangfold og byr på store opplevelseskvaliteter, særlig for småbarnsfamilier, siden den har kort gangavstand fra bebyggelsen. Den inneholder også sjeldne arter. Ved en grundig kartlegging kan trolig flere rødlistede arter dukke opp. Etter kriteriene i Naturmangfoldloven og Grunnloven er den klart verneverdig, men vi tror Statsforvalteren må hjelpe oss med å få omdisponert arealet til naturområde.

For Naturvernforbundet i Østfold, Hans Jan Bjerkely, styremedlem

Fotnote

Underskriverens bakgrunn: Pensjonert førsteamanuensis i biologi ved Høgskolen i Østfold, spesialområde Økologi og mangfold. Har bodd i Halden i 50 år. Kjenner derfor naturområdene godt, også etter tallrike ekskursjoner med lærerstudenter i biologi og i friluftsliv. Har skrevet fagboken «Norske naturtyper, økologi og mangfold» (Universitetsforlaget). Boken brukes som lærebok ved noen universiteter og høyskoler.